

Porto betalt med falsk 12-skilling

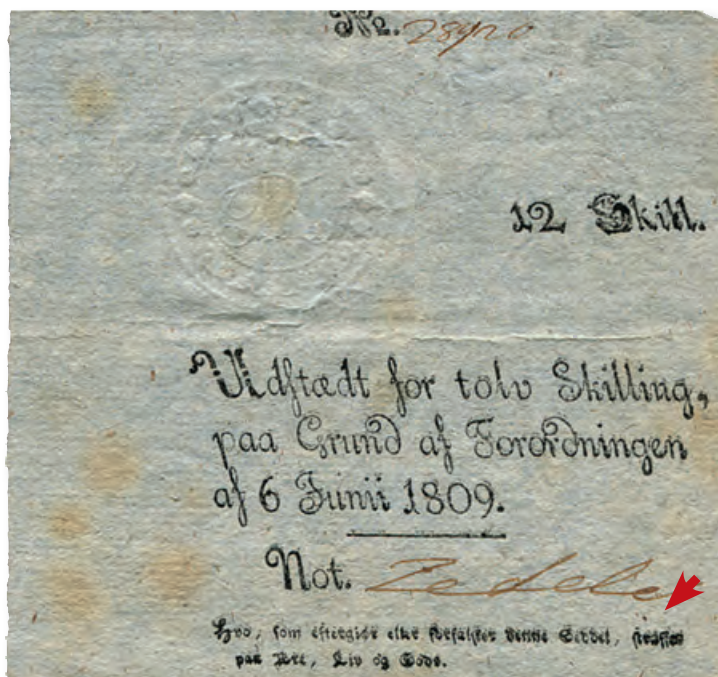
Af Frank Pedersen

Stor mangel på skillemønt i Danmark var en af årsagerne til, at myndighederne i 1809 fandt det nødvendigt at udstede pengesedler med pålydende 12 skilling¹, Sieg 45² (fig. 1).³

De små ensidigt trykte sedler var forholdsvis nemme mål for forfalskning. Det fik man et eksempel på, da postbud Jørgen Lindegaard Roemann⁴ en dag i april 1810 returnerede til postkontoret efter endt postomdeling i Svendborg. Da Roemann afleverede pengene, som han havde modtaget på postruten, opdagede postmester Grebys, at der blandt sedlerne var en falsk 12-skilling (fig. 2). Sedlen blev straks indsendt til den "Konglige General-Post-Direction", som umiddelbart videresendte den til Finanskollegiet. Her besluttede man den 28. april 1810 at sende sedlen til Svendborgs byfoged⁵ Johannes Nellemann med pålæg om "at foranledige den fornødne Undersøgelse, og om Udfaldet deraf at meddele dette Collegio Underretning, hvorved man tillige forventer Seddelen tilbagesendt".⁶

Fig. 1. Ægte 12-skilling 1809 (bagsiden er blank)

Tre dage senere forestod Nellemann et forhør på Svendborg rådhus, hvortil postbud Jørgen Lindegaard Roemann var indkaldt for at afgive forklaring. Til stede var desuden byskriver Peder Bager og to vidner, D. Pedersen og J. Tørsløw. Det fremgår af forhørsreferatet,⁷ at Jørgen Lindegaard Roemann var 12½ år gammel, at han havde været ansat hos postmester Grebys siden juni 1809, og at han havde udbragt breve de seneste 8 måneder.⁸

Under forhøret forklarede han,

- at sedlen, der blev forevist for ham, var den samme, som den han havde afleveret til postmester Grebys; det kunne han se, fordi ordet "straffes" var udeladt på sedlen,
- at han ikke vidste eller havde formodning om, hvem der havde givet ham sedlen; den var blandt flere sedler, som han den pågældende dag havde modtaget som betaling for udleverede breve, og han hæftede sig normalt ikke nøjere ved, hvem han afleverede brevene til, og
- at han ikke vidste, at sedlen var falsk, før postmester Grebys fortalte ham det.

Fig. 2. Falsk 12-skilling 1809, hvor "straffes" mangler i teksten (bagsiden er blank).

Byfoged Nellemann har i venstre margen skrevet: Foreviist ved Svendborg Bytiings extra Ret d. 1 Maj 1810. Nellemann.

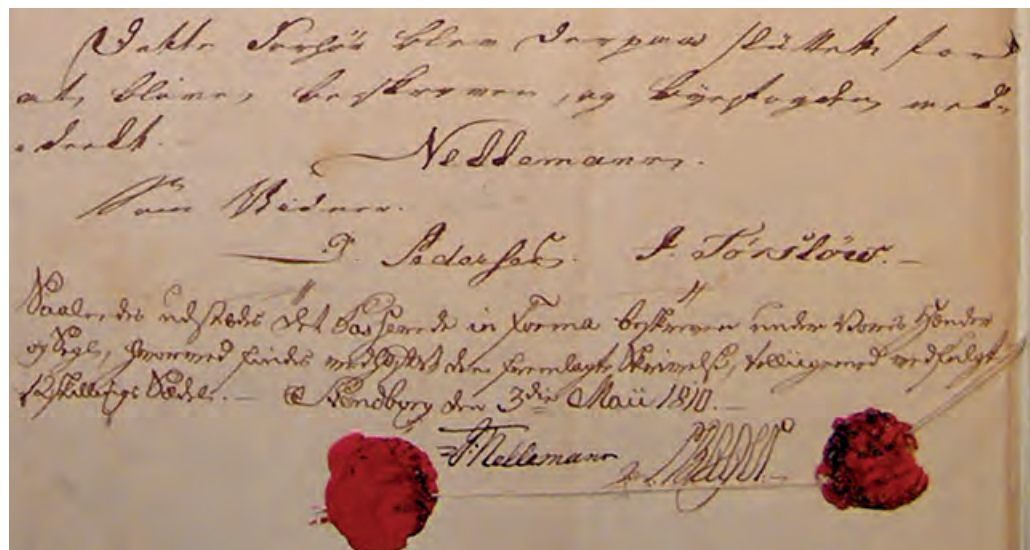

Fig. 3. Forhørsreferatets afsluttende del med Nellemanns påtegning.

Forhørsreferatet afsluttedes (fig. 3) med ordene:

Dette Forhør blev derpaa sluttet for at blive beskrevet, og Byefogden meddeelt. – Nellemann.

Som Vidner. D. Pedersen. J. Tørsløw. –

Saaledes udstedes det Passeerede in Forma beskrevet under Vores Hænder og Segl, hvormed findes vedhæftet den fremlagte Skrivelse, tilliigemed medfulgte 12 Skillings Sædel. – Svendborg den 3^{die} Maii 1810. –

J. Nellemann P. Bager

Nellemann indsendte forhørsreferatet og den falske seddel til Finanskollegiet samtidig med, at han frikendte Jørgen Lindegaard Roemann for ethvert ansvar vedrørende den falske seddel:

*Til det høy kongelige Finants Collegium
Svendborg den 8 May 1810*

Ifølge det høye Collegii Ordre haver ieg optaget indlagte Forhør, hvorved ieg underdanigst tilliigemed maae melde: at der aldeles ingen Grund kan være til at formoede, at Postmester Grebyes Postbud paa nogen Maader, som kan være ulovlig, haver erhvervet sig den omforklarede 12 Skil: Sedel. –

Underdanigst Nellemann⁹

Det må formodes, at Finanskollegiet herefter har anset sagen for at være afsluttet.¹⁰

- 1 J. Wilcke, Specie-, Kurant- og Rigsbankdaler. Møntvæsenets sammenbrud og genrejsning 1788-1845, København 1929, s. 217ff.
- 2 Peter Flensborg og Jan Bendix, Siegs seddelkatalog Danmark 1695-2009, København 2009.
- 3 Nederst på sedlen står: "Hvo, som eftergjør eller forfalsker denne Seddel, straffes paa Ære, Liv og Gods". (Finanskollegiet havde ved forordning af 24. maj 1775 bestemt, at nye sedler skulle forsynes med påskriften: "Hvo som gjør falske Banco-Sedler, straffes paa Ære, Liv og Gods, og den, der bevisligen angiver saadan een Falskner, nyder til Belønning Et Tusinde Rigsdaler, og Navnet forties").
- 4 Efternavnet Roemann er usikkert (utydelig håndskrift i kildedokumenterne).
- 5 Byfogeden var kongens repræsentant i købstæderne. Han opkrævede skatter, var underdommer og politimester.
- 6 Rigsarkivet, Finanskollegiet, Journalsager 1784-1811, j.nr. 1315 i 1810, Finanskollegiets brev til byfoged Nellemann den 28. april 1810.
- 7 Rigsarkivet, Finanskollegiet, Journalsager 1784-1811, j.nr. 1315 i 1810, byfoged Nellemanns forhørsreferat af 3. maj 1810.
- 8 Det er i dag tankevækkende, at en 11-årig dreng dengang kunne ansættes som postbud og blandt andet være ansvarlig for at modtage betaling for omdelte breve.
- 9 Rigsarkivet, Finanskollegiet, Journalsager 1784-1811, j.nr. 1315 i 1810, byfoged Nellemanns brev til Finanskollegiet den 8. maj 1810.
- 10 Der er ikke fundet yderligere dokumenter om sagen i det undersøgte arkivmateriale.